

## بازنمایی تحولات سوریه در شبکه‌الجزیره (۲۰۱۱ - ۲۰۱۳)

علی امیدی<sup>۱</sup>، مهرداد رشیدی علویجه<sup>۲</sup>

### چکیده

جهان عرب از سال ۲۰۱۱ دگرگونی‌های سیاسی بنیادی به خود دیده است، به طوری که موج اعتراض‌ها و انقلاب‌های مردمی تاکنون منجر به برکناری چهار دیکتاتور در کشورهای تونس، مصر، لیبی و یمن شده و باعث دگرگونی‌ها و اصلاحات اساسی در سایر کشورهای این منطقه شده است. رسانه‌های جمعی از جمله شبکه‌های خبری ماهواره‌ای با پخش و انعکاس اطلاعات و وقایع به صورت شنیداری و دیداری و همچنین از طریق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی خود، زمینه آگاهی و بسیج سیاسی مردم و جوامع را به ارمغان می‌آورند که این امر در مورد کشورهایی که دارای رسانه‌های دولتی و حکومت‌های تک‌حزبی هستند چشمگیرتر می‌نماید. یکی از این شبکه‌های خبری ماهواره‌ای که نقش چشمگیری در انقلاب‌های کشورهای جهان عرب داشته، شبکه‌القطری الجزیره است. این شبکه به دلیل ماهیت حرفه‌ای و پشتوانه مالی خود توانسته طرف‌داران زیادی نه تنها در جهان عرب بلکه در تمام دنیا جذب کند. ولی رویکرد این شبکه در انعکاس اخبار و چارچوب‌سازی رویدادهای سوریه، سوگیرانه و بر اساس اهداف کلی سیاست خارجی قطر است. این مقاله با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی و به شیوه توصیفی - تحلیلی، ابتدا به بررسی نظری نقش رسانه در بازنمایی و چارچوب‌سازی رویدادها پرداخته و سپس سعی دارد به این سؤال پاسخ مناسب دهد: «رویکرد شبکه‌خبری الجزیره در بازنمایی و چارچوب‌سازی تحولات سوریه در طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳ چگونه بوده است؟»

### واژه‌های کلیدی

بحران سوریه، رسانه‌های جمعی، بازنمایی، الجزیره، سوگیری، چارچوب‌سازی

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۳۰

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۰/۰۶

al.omidi@gmail.com

۱. استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه اصفهان

mehrdadal@gmail.com

۲. کارشناس ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه اصفهان

## ❖ مقدمه

پیشرفت‌ها و تحولات در فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیر شگرفی در همه زمینه‌های زندگی بشر از جمله اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و غیره رقم زده است. در بُعد سیاسی، با پیشرفت وسایل ارتباط جمعی، معادله‌های سیاسی، دیگر تنها میان سیاستمداران رقم نمی‌خورد، بلکه رسانه‌ها به‌عنوان یک گروه فشار داخلی و بعضاً در بُعد بین‌المللی تأثیر چشمگیر و مهمی بر تحولات سیاسی دارند. رسانه‌های جمعی و اجتماعی در سال‌های اخیر در مبارزه‌های سیاسی، تهییج و بسیج سیاسی مردم در جریان مبارزه‌ها، اعتراض‌ها و جنبش‌های مردمی بر ضد دولت‌های خودکامه و سرنگونی، نقش قابل ملاحظه‌ای ایفا کرده‌اند. اولین انقلاب رسانه‌ای یا الکترونیکی<sup>۱</sup>، حدود ۲۲ سال پیش و در کشور فیلیپین اتفاق افتاد. ژوزف استرادا،<sup>۲</sup> رئیس‌جمهور وقت فیلیپین که متهم به فساد بود، تحت فشار مردم و افکار عمومی حاضر به استعفا و کناره‌گیری از قدرت نشد. در آن زمان تلفن‌همراه، فراگیرترین وسیله ارتباط جمعی بین مردم بود که افراد در آن زمان به‌وسیله پیامک به برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی اعتراض‌ها و راه‌پیمایی‌ها اقدام کردند. فیلیپینی‌های معترض با ارسال پیامک‌هایی با این مضمون: «در عزای دموکراسی، سپاه پوشید.» مردم را به تجمع در خیابان‌ها به نشانه اعتراض به رئیس‌جمهور دعوت کردند که در آن زمان بیش از یک میلیون نفر با تجمع مقابل کاخ ریاست‌جمهوری موجب کناره‌گیری استرادا شدند. در این میان نقش تبادل اطلاعات و ارتباطات از طریق پیامک بین مردم، شروع و سرانجام این اعتراض‌ها به حدی بود که خود استرادا آنرا کودتای پیامکی<sup>۳</sup> نامید (Fisher, 2011:3).

شبکه الجزیره نیز در آغازین سال‌های هزاره سوم نه‌تنها برای جهان عرب، بلکه برای کل جهانیان به‌عنوان شبکه‌ای شناخته‌شده برای دریافت اطلاعات و اخبار وقایع

---

1. E-revolution

(منظور انقلاب‌ها و تحولات سیاسی‌ای است که رسانه‌ها و وسایل اطلاعاتی و ارتباطی مختلف در آن نقش قابل ملاحظه‌ای ایفا کرده‌اند)

2. Joseph Estrada

3. Coup de Text

مختلف از اقصی نقاط دنیا به حساب می آید. به بیان احمد توقان<sup>۱</sup>، انیمیشن ساز معروف، شبکه خبری الجزیره، صدایی بزرگ از کشوری کوچک است (Carney, 2007). از این رو، این شبکه در تسریع تحولات جهان عرب از سال ۲۰۱۱، خصوصاً بحران سوریه نقش مهمی ایفا کرده است.

مقاله حاضر این فرضیه را می کاود که شبکه قطری خبری - ماهواره ای الجزیره و وبسایت های مربوطه آن در راستای سیاست خارجی کشور قطر و از طریق پخش برنامه های همسو با افکار عمومی و متفاوت با آنچه همواره از رسانه های دولتی کشورهای عربی پخش می شد توانسته است طرف داران زیادی را در میان مردم منطقه پیدا کرده و نقش مهمی در پیروزی انقلاب های دنیای عرب موسوم به بیداری اسلامی ایفا کند. ولی این رسانه در بیان و به تصویر کشیدن رویدادها، بی طرف نبوده و در راستای استراتژی کلان سیاست خارجی دولت قطر به بازنمایی<sup>۲</sup> و چارچوب سازی<sup>۳</sup> تحولات جهان عرب طی سال های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳ مبادرت کرده است. این مقاله با استفاده از آخرین منابع کتابخانه ای و اینترنتی لاتین و با روش توصیفی-تحلیلی، شرح مختصری درباره فرایند بازنمایی رسانه و نقش آن در چارچوب سازی رویدادهای سیاسی ارائه می دهد و سپس با مطالب ارائه شده، سعی در پاسخ دادن به پرسش اصلی مقاله دارد: «رویکرد شبکه خبری الجزیره در بازنمایی و چارچوب سازی تحولات سوریه در طی سال های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳ چگونه بوده است؟» مفروض مقاله این است که تلویزیون و وبسایت الجزیره شامل زبان های انگلیسی و عربی از جهت انتقال، مشابه هم عمل می کنند، در نتیجه، نگارندگان با توجه به محدودیت های ترجمه، زمان و بودجه، مستندهای مطالب را مبتنی بر وبسایت الجزیره انگلیسی تهیه کرده اند.

1. Ahmed Toughan  
2. Representation  
3. Framing

### چارچوب نظری

امروزه در عصر ارتباطات، نقش رسانه‌های جمعی و اجتماعی در حوزه‌های مختلف اجتماع بر کسی پوشیده نیست. آنها در عصر حاضر به‌منزله پایگاه انتقال اطلاعات، پیام‌ها و افکار بین انسان‌ها، البته نه به‌صورت حضوری و فیزیکی، بلکه در محیط مجازی و غیرحضوری به حساب می‌آیند (Lubrano, 1997:151).

اعتقاد بر این است که رسانه‌های جمعی از قبیل شبکه‌های تلویزیونی، رادیویی و ماهواره‌ای، روزنامه‌ها، پایگاه‌های اینترنتی و حتی تبلیغات و اعلامیه‌ها در کنار ارتباطات رو در رو<sup>۱</sup> در بسیج سیاسی و ترغیب و تشویق مردم به شرکت در اقدام‌های سیاسی و سازمان‌دهی آنها نقش مهمی ایفا می‌کنند (Howard & etal, 2011). تلویزیون با فراهم آوردن چارچوب‌های مفهومی برای تفسیر و پردازش اطلاعات به نگرش افراد در خصوص مسائل مدنی، موضوع‌های سیاسی و امور جامعه جهت داده و به شکل‌گیری مفاهیم و رفتارهای خاص کمک می‌کند (رضایی، ۱۳۸۲: ۱۳۵؛ گیوریان، ربیعی، ۱۳۸۴: ۱۶۴).

یکی از مفاهیم بنیادی در مطالعات رسانه‌ای، مفهوم بازنمایی است. امروزه فرهنگ، افکار و دیدگاه‌های انسان‌ها بیش از هر چیز تحت تأثیر بازنمایی سمعی-بصری رسانه‌ها قرار دارند و رسانه‌های جمعی به‌منزله ابزارهای بازنمایی جهان برای مخاطبان‌شان به‌شمار می‌روند (Hall & Jhally, 2005: 5).

بازنمایی به معنای طریقه و چگونگی نمایش، ساختاربخشی و معنابخشی رسانه‌ها به جهان پیرامون است. بی‌تردید اطلاعات از تریبون رسانه‌های جمعی به‌طور تصادفی، بی‌واسطه و مستقیم به مخاطبان انتقال نمی‌یابد، بلکه اخبار و اطلاعات مختلف به‌وسیله فرایندهای مشخص تصمیم‌گیری صاحبان صنعت رسانه، پردازش و مهیا شده و به مخاطبان ارائه می‌شود (Stafford & Branston, 2010: 106). در این راستا، رسانه‌ها با

---

1. Face to Face

نمایش تصاویر و ارائه توضیح گوناگون با زبان و کاربرد کلمه‌های متناسب در خصوص جهان پیرامون من جمله طبقه‌های مختلف جامعه، وقایع، موقعیت‌ها و ... سعی دارند تا طرز فکر مخاطبان و افکار عمومی را در رابطه با این موضوع‌ها، به دلخواه خود تعیین کنند (Hall & Jhally, 2005: 6).

بی‌تردید همواره انسان‌ها در محیط پیرامونی خود شاهد کنش و واکنش‌هایی در سطوح اجتماعی-سیاسی از جمله دیدار و گفتگوهای میان مردم و حتی بحث و جدل بین آنان هستند. در این رابطه آدمیان درباره وجود این روابط و مسائل اطمینان دارند، اما نکته شبهه‌آمیز آنها، معانی موجود در قلب این مسائل هستند. در اینجا بازنمایی واقعیت از آن جهت اهمیت می‌یابد که معنابخشی به این کنش و واکنش‌ها به طریقه بازنمایی آنها توسط رسانه‌های جمعی و چگونگی القای معانی به مخاطبانشان بستگی دارد (Ibid: 7).

در رابطه با اهداف و پیامدهایی که رسانه‌ها با تاکتیک بازنمایی در سطح جوامع در زمینه‌های سیاسی - اجتماعی دنبال و ایجاد می‌کنند می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. ایجاد یا ممانعت از بروز تغییر و تحولات سیاسی - اجتماعی: رسانه‌ها می‌توانند با تصویرسازی و طراحی اطلاعات از وقایع و موضوعات سیاسی - اجتماعی مانند سخنرانی‌های افراد برجسته یا حتی تصمیم‌سازی‌های سیاستمداران و صاحبان قدرت، پیش‌فرض‌های مخاطبان در این رابطه را شکل داده و تعیین‌کننده اولویت‌های ذهنی آنها بوده و از این طریق بتوانند باعث بروز جنبش‌ها و اقدام‌ها یا مانعی برای ایجاد آنها در جوامع بر اساس خواست سیاست‌گذاران رسانه‌ای خود باشند؛

۲. کسب شهرت، مخاطبان بیشتر و مشروعیت بالاتر از طریق بازنمایی رسانه‌ای: در این راستا رسانه‌ها می‌توانند با شکل‌دهی خبری به اطلاعات مطابق با فرهنگ و همسو با ارزش‌های مسلط مخاطبان، برای خود شهرت و مشروعیت کسب کنند؛

۳. تغییرات یا افزایش جهت‌دار شعور و آگاهی‌های سیاسی - اجتماعی مخاطبان:

این امر برای رسانه‌ها با توجه به منافعشان به خصوص در جریان‌های مختلف سیاسی - اجتماعی از قبیل انتخابات، در جهت حمایت یا ضدیت با احزاب، جناح‌ها یا کاندیداهای مختلف، بسیار مهم به شمار می‌آید (Stafford & Branston, 2010: 106).

یکی از سازوکارهای بازنمایی، چارچوب‌سازی رویدادها است. چارچوب‌سازی به روند سازمان دادن به حقیقت از طریق طبقه‌بندی وقایع به روش‌های خاص، تأکید بیشتر بر بعضی جوانب آنها نسبت به بقیه و تصمیم‌گیری درباره معنای یک حادثه و چگونگی آن اطلاق می‌شود (فرقانی و نیکخواه، ۱۳۹۲: ۱۲۵). گیلتن<sup>۱</sup>، چارچوب‌ها را رویه‌های معین و ثابتی از شناسایی، تفسیر، تأکید، حذف و سانسور می‌داند که نهادها و سازمان‌های گوناگون (از جمله پایگاه‌ها و رسانه‌های خبری) با کاربرد آنها در فرایند اطلاع‌رسانی، به ایجاد گفتمان‌های مورد نظر خویش مبادرت می‌ورزند (De Vreese, 2005: 53).

در واقع چارچوب‌سازی، طریقه اشاعه و انتقال اطلاعات به مخاطبان در رابطه با مسائل مختلف است. در این راستا، رسانه‌ها با چارچوب‌سازی اطلاعات و تصاویر از واقعیت‌ها و در طی فرایندهای برنامه‌ریزی شده و ساختاریافته، به وجود آورنده واقعیتهای اجتماعی می‌شوند. رسانه‌های خبری طی فرایند چارچوب‌سازی، سعی می‌کنند تا در زمان‌های مقتضی و در راستای منافع سیاست‌گذاران، مالکان و حامیان خود، با شکل‌دهی به افکار عمومی، فهم مخاطبان خود را از موضوعی خاص در مسیر دلخواه خود هدایت کنند (Cissel, 2012: 67-68). از جمله کارکردهای چارچوب‌سازی رسانه‌ای آن است که این امر در جوامع مختلف موجب بروز قضاوت‌های ارزشی در مورد موضوعات مختلف، کسب، اعطا و همچنین سلب مشروعیت و حمایت از اشخاص یا موضوعات خاص، اعمال تأثیرها و همچنین تغییر در موضوع‌ها و مسائل گوناگون و نیز تأثیر بر ساختارهای مختلف جامعه می‌شود (Hallahan, 1999: 222-223).

---

1. Giltin

### اهداف سیاسی شبکه الجزیره و بازنمایی تحولات سوریه در آن

در شروع و ادامه اعتراضها و راهپیماییهای ضد دولتی جهان عرب از سال ۲۰۱۱، رسانه‌های جمعی و اجتماعی، خصوصاً شبکه‌های خبری ماهواره‌ای نقش قابل ملاحظه‌ای ایفا کرده‌اند. یکی از این شبکه‌ها، شبکه ماهواره‌ای خبری الجزیره است که با شکستن انحصار رسانه‌های کشورهای عربی، به تسریع سرنگونی برخی حکومت‌ها در این کشورها همت کرده است. این شبکه با پخش تصاویر تظاهرات و اخبار ناآرامی‌ها و بعضاً انتقاد به برخی از رژیم‌های حاکم بر جهان عرب، محبوبیت ویژه‌ای یافته است. ولی رویکرد این شبکه نسبت به رویدادها، بی‌طرفانه و غیرسوگیرانه<sup>۱</sup> نبوده است؛ بلکه حوادث در راستای اهداف سیاسی این شبکه، چارچوب‌سازی می‌شود.

پس از به قدرت رسیدن حمد آل‌ثانی در سال ۱۹۹۵ و ثروت هنگفت ناشی از فروش نفت و گاز، قطر سعی کرده است که نه تنها در منطقه خلیج فارس، خاورمیانه و جهان اسلام، بلکه در کل سیستم بین‌المللی نقش برجسته‌ای ایفا کند. در این راه نخبگان این کشور کلید موفقیت خود را در سه عامل می‌دانند: ۱. نئوناسیونالیسم عربی،<sup>۲</sup> ۲. اسلام‌گرایی<sup>۳</sup> و ۳. سرمایه‌های داخلی<sup>۴</sup>. مهم‌ترین و تنها ابزاری که قادر بوده این سه عامل را با یکدیگر پیوند دهد بی‌تردید ابزار اطلاعات و ارتباطات بوده و در این راه الجزیره، ایفاگر نقش اصلی و مرکزی بوده است. هم‌زمان با تأسیس این شبکه در نوامبر ۱۹۹۶، کشور کوچک و کم‌اهمیت قطر به یک کشور مهم و تأثیرگذار از لحاظ سیاسی به‌خصوص در بخش رسانه تبدیل شده است (El-Nawawy, 2003:71).

بی‌تردید یکی از مهم‌ترین ابزار پیشبرد اهداف سیاست خارجی قطر، شبکه خبری الجزیره است. این شبکه با استفاده از شاخص‌هایی چون حرفه‌ای‌گری و پخش اخبار

1. Non-bias  
2. Arab neo-nationalism  
3. Islamism  
4. Private Capital

صریح، بی‌پرده و همه‌جانبه، موفق شد تا نقش مؤثری در تبدیل کشور کوچک و ناشناخته قطر به مرکز مهم سیاسی - منطقه‌ای ایفا کند. در رابطه با ماهیت و رویکرد شبکه الجزیره، رهبران قطر همواره بر این نکته تأکید داشته‌اند که این شبکه مستقل از دولت فعالیت می‌کند که البته این امر در مواضع این شبکه در قبال موج ناآرامی‌ها و تظاهرات در کشورهای جهان عرب جای تردید فراوان دارد (Steinberg, 2012: 3-4).

کشور سوریه به‌منزله پاشنه آشیل منطقه خاورمیانه همواره دارای اهمیت محسوسی در جهان سیاست بوده است. به‌طوری‌که شبکه الجزیره نیز با نگاه ویژه به آن، همواره سعی داشته به انحاء مختلف در آن اعمال نفوذ کرده و ضمن انعکاس اخبار مربوط به ناآرامی‌ها در جریان آن، به موج شکل‌گرفته علیه دولت بشار اسد دامن زند (Al-Abdeh, 2012: 21). مواضع قطر در رابطه با تحولات سوریه نشان می‌دهد این کشور همسو با غرب، رژیم بشار اسد را برنمی‌تابد، از این‌رو سعی می‌کند در کنار استفاده از قدرت نرم خود یعنی شبکه الجزیره و پشتیبانی مالی، سیاسی و تسلیحاتی از مخالفان نظام سوریه، به براندازی نظام سوریه سرعت بخشد (Khatib, 2013: 422; Al-Abdeh, 2012: 21).

سیاست شبکه الجزیره در قبال تحولات کشور سوریه در دو دوره زمانی پیش و پس از شروع ناآرامی در این کشور قابل بررسی است.

قبل از بروز ناآرامی‌های سوریه، شبکه الجزیره عربی و انگلیسی با استناد به برخی موضوعات نظیر دموکراسی، حقوق بشر، بنیادگرایی اسلامی در جهان عرب و خصوصاً در سوریه سعی داشته که چهره دولت سوریه را ناقص حقوق بشر، اصول دموکراتیک و آزادی‌های بنیادین معرفی کند. برای مثال برنامه‌های مختلف این شبکه عربی و انگلیسی نظیر جریان‌های مخالف<sup>۱</sup>، فراتر از یک نظر<sup>۲</sup> و بی‌مرز<sup>۳</sup> به بررسی مسائلی

۱. الاتجاه الموکس

۲. اکسار من رای

۳. بلا حدود



همچون نقض دموکراسی و حقوق بشر در سوریه پرداخته و ادامه حکومت بشار اسد را عامل اصلی آن تلقی می‌کرد (Ghadbian, 2008).

ادبیات و واژه‌های به کار رفته در اخبار منتشره در سایت خبری این شبکه در مورد کشور سوریه نیز گواه تلاش سیاست‌گذاران این شبکه در به چالش کشیدن نظام سیاسی این کشور از طریق چارچوب‌سازی مسائل سوریه است. الجزیره در سال ۲۰۰۴ در گزارشی آورده:

در پی دستگیری پنج فعال سیاسی توسط پلیس سوریه، سازمان عفو بین‌الملل از دولت سوریه خواست تا این زندانیان را آزاد کند. بر اساس تحقیقات سازمان عفو بین‌الملل در این رابطه، چهار نفر از آنها به دلیل استفاده صلح‌آمیز و مشروع از اینترنت و دیگری به خاطر فعالیت‌هایش برای دفاع از حقوق بشر دستگیر شده‌اند. علاوه بر این، مسعود حمید، دانش‌آموز سوری در جولای ۲۰۰۳ تنها به جرم قرار دادن عکس مربوط به راه‌پیمایی صلح‌آمیز کردهای سوریه در شهر دمشق در اینترنت، توسط پلیس این کشور دستگیر شد. سال‌هاست که سازمان عفو بین‌الملل از محاکمه‌های بی‌اساس و ناعادلانه در سوریه گزارش می‌کند.

دیگر مصداق مهم و بارز شبکه الجزیره در چارچوب‌سازی مسائل این کشور بر علیه دولت سوریه پیش از شروع ناآرامی‌ها در این کشور، مربوط به کشمکش‌های مربوط به ترور رفیق حریری، نخست‌وزیر سابق لبنان است. آنچه از اخبار و گزارش‌های منتشره در سایت خبری این شبکه برمی‌آید، مسؤلان و سیاست‌گذاران این شبکه سعی داشته‌اند تا با بزرگ‌نمایی اختلاف بین بیروت و دمشق ضمن عمق بخشیدن به آن، به اهدافی نظیر ایجاد شکاف بین گروه مقاومت حزب‌الله لبنان و گروه‌های لبنانی و همچنین بین حزب‌الله و دولت سوریه و در نهایت تضعیف جبهه مقاومت دست یابند (Ibid, 2006).

شبکه الجزیره در راستای مواضع ضدسوری قطر و با هدف ایجاد موج اعتراض‌ها

در سوریه، درست پیش از شروع موج اعتراض‌ها و ناآرامی‌ها در این کشور، در خبری می‌آورد: «علی‌رغم آنکه موج اعتراض‌ها، سراسر کشورهای خاورمیانه را فراگرفته ولی نشانی از دمیده شدن روح انقلابی در کشور سوریه به چشم نمی‌خورد. مهم‌ترین ویژگی کشور سوریه همچون دو کشور مصر و تونس، حکومت مستبد، فاسد و همچنین شرایط بد اقتصادی است.» این شبکه در سال ۲۰۱۱ در ادامه این گزارش می‌آورد: «در سوریه، پادشاهی سکوت<sup>۱</sup> برقرار است. کارشناسان، دلایل عمده عدم به راه افتادن موج انقلاب در سوریه را علاوه بر ماهیت سرکوبگرانه دولت این کشور، عواملی از جمله برجستگی و شهرت رئیس‌جمهور و همچنین تشتت مذهبی در سوریه می‌دانند.»

با آغاز موج ناآرامی‌ها در سوریه در ۱۵ مارس ۲۰۱۱ و ورود گروه‌های مسلح به این کشور و تسلیح آنها توسط کشورهای دیگر از جمله ایالات متحده، عربستان و قطر، شبکه الجزیره نیز همچون گذشته و پیش از شروع موج ناآرامی‌ها در این کشور، با اتخاذ موضع خصمانه نسبت به دولت بشار اسد، سعی کرده است با تحریف واقعیت‌ها، بزرگ‌نمایی و سانسور، افکار عمومی بینندگان خود را در جهت دلخواه خود سوق دهد (سلطانی فر، ۱۳۹۰: ۳).

برجسته‌ترین سیاست شبکه الجزیره در پوشش خبری وقایع کشور سوریه مربوط به منفور و ظالم نشان دادن چهره بشار اسد در مقابل مردم این کشور است. این شبکه ضمن نادیده گرفتن اصلاحات صورت گرفته در نظام سیاسی کشور، از جمله رفراندوم قانون اساسی و انتخابات مجلس این کشور و عزم بشار اسد در واگذاری مقام ریاست‌جمهوری و برگزاری انتخابات، سعی در چارچوب‌سازی مسائل این کشور و تخریب چهره دولت سوریه داشته است. این سیاست شبکه الجزیره در اخبار گوناگون مربوط به ناآرامی‌های این کشور به چشم می‌خورد. در این رابطه سایت خبری این شبکه در خبری می‌نویسد:

*امروز ما عکس بشار اسد را در خیابان‌های کشور سوریه مشاهده می‌کنیم*

که در حال لیخند زدن است، اما حالا دیگر این عکس توسط مردم پاره شده و دور ریخته می‌شود. خیابان‌های کشور سوریه به خون مردم این کشور آغشته شده است، مردمی که رهبران آنها همواره قول ثبات را به آنها داده بودند؛ اما هم‌اکنون ارتش و نیروهای نظامی سوریه هر هفته ۶۰ معترض را در خیابان‌های این کشور به قتل می‌رسانند (Macleod, 2012).

در این اخبار و سایر اخبار مشابه، مشهود است که این شبکه از شروع موج ناآرامی‌ها و جنگ داخلی در سوریه سعی داشته آن‌را یک جنبش اصیل داخلی دانسته و حوادث سوریه را ادامه موج بیداری اسلامی نشان دهد. همچنین شبکه الجزیره با شروع موج ناآرامی‌ها در کشور سوریه، در کنار گزارش‌های مستقیم خود از این کشور، به عنوان پایگاه اطلاع‌رسانی، اقدام به انتشار مطالب و تصاویر بعضاً جعلی توسط عوامل ضددولتی در شبکه‌های اجتماعی مختلف و سایت‌های اینترنتی کرده است. در این راستا این شبکه با دریافت اخبار و تصاویر مربوط به ناآرامی‌های کشور سوریه از صفحات شبکه‌های اجتماعی از جمله یوتیوب به پخش و اشاعه آنها از تریبون تلویزیونی و وبسایت خود، جهت افزایش فشار افکار عمومی بر ضد دولت سوریه عمل کرده است (Trombetta, 2012: 7).

از دیگر شواهد موجود در چارچوب‌سازی شبکه الجزیره، می‌توان از تردید این شبکه در موفقیت مأموریت کوفی عنان و سپس اخضر ابراهیمی، ناکارآمد نشان دادن شورای امنیت، انتساب جنایت‌های جنگی و حمله‌های شیمیایی به دولت سوریه و بی‌فایده بودن تلاش‌های دیپلماتیک ایران نام برد که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود.

### طرح عنان و ابراهیمی و رویکرد شبکه الجزیره

این شبکه در پی اجرای طرح صلح پیشنهادی کوفی عنان، از همان ابتدا سعی کرد آن‌را شکست خورده نشان دهد. برای مثال کوفی عنان برای حل بحران سوریه در ۳۰ ژوئن ۲۰۱۲، در شهر ژنو نشستی برگزار کرد و پیشنهاد یک دولت انتقالی با نقش آفرینی

مشترک موافقان و مخالفان بشار اسد را در آن ارائه کرد. در آن زمان در رابطه با این طرح پیشنهادی و نتایج آن، شبکه الجزیره (۲۰۱۲) گزارش می‌دهد: «در هر صورت این طرح صریحاً اسد را از صحنه بازی خارج نمی‌سازد.» در ادامه این گزارش آمده: «اهداف غیرصریح این طرح، شک مخالفان دولت سوریه را برانگیخته و مخالفان سوریه فقط در صورتی که صریحاً در آن اعلام شود اسد جایی در دولت انتقالی ندارد، با این طرح موافقت می‌کنند.»

در این رابطه همچنین سایت خبری شبکه الجزیره با استناد به سخنرانی حمدبن جاسم آل ثانی، نخست‌وزیر قطر در نشست در دوحه، سعی در بی‌فایده و بی‌نتیجه نشان دادن این طرح دارد. بر این اساس این شبکه در گزارش خود در این رابطه می‌نویسد:

حمد در نشست در دوحه به کوفی عنان توصیه کرد که برای مأموریت خود در سوریه چارچوب زمانی قائل شود. وی همچنین از شورای امنیت سازمان ملل متحد خواست تا با استناد به فصل هفتم منشور این سازمان، در سوریه دخالت نظامی کند؛ چراکه در حال حاضر به دلیل نسل‌کشی‌ها و وجود حمام خون در سوریه، طرح عنان بی‌فایده و غیرقابل قبول است.

به دنبال استعفای کوفی عنان، سازمان ملل متحد اخضر ابراهیمی، دیپلمات الجزایری را به‌عنوان نماینده این سازمان برای حل و فصل مسائل سوریه برگزید. آنچه در رویکرد شبکه الجزیره در رابطه با احتمال توفیق وی در حل معضلات کشور سوریه به چشم می‌خورد، بر محور بدبینی و شکست بوده که این امر در اخبار این شبکه به چشم می‌خورد. الجزیره در این خصوص می‌گوید:

ابراهیمی این امر را پذیرفته که هیچ برنامه‌ای برای حل بحران سوریه در چنته ندارد! کوفی عنان پس از استعفای خود، مأموریتش مبنی بر حل و فصل بحران سوریه را مأموریت غیرممکن<sup>۱</sup> خواند. با این وصف چه امیدی وجود دارد که ابراهیمی بتواند بحران سوریه را حل و فصل کند؟

---

1. Mission Impossible

بر اساس ادبیات به کار رفته در خبرهای شبکه الجزیره در این رابطه، این شبکه سرانجام مأموریت ابراهیمی را در سوریه چیزی جز شکست ندانسته و همچنان بر لزوم دخالت نظامی تأکید می‌ورزد.

آنچه بیش از هر چیز در گزارش‌های این شبکه در مورد کشور سوریه به چشم می‌خورد، نگاه ویژه به شورای امنیت سازمان ملل به‌منزله ابزاری برای ساقط کردن حکومت سوریه و در نهایت حل بحران این کشور مانند لیبی است. در اینجا آشکار است که قطر تمایل به سقوط دولت بشار از طریق دخالت نظامی از جانب هر ائتلافی چه شورای امنیت و چه ائتلاف کشورهای عربی منطقه دارد. امیر قطر در نشست سالانه مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۱۲ اعلام کرد:

حال در شرایطی که شورای امنیت سازمان ملل برای حل بحران سوریه به بن‌بست رسیده، کشورهای عربی بایستی بر اساس وظیفه انسانی، سیاسی و نظامی - امنیتی خود در سوریه دخالت کرده و هر طور شده جلوی حمام خون را در سوریه بگیرند! این امر همان‌طوری که در لبنان در دهه ۱۹۷۰ اتفاق افتاد، طرحی موفقیت‌آمیز و مؤثر خواهد بود (Ibid).

### مواضع شبکه الجزیره در قبال جنایت گروه‌های مسلح و وقوع حمله شیمیایی

آنچه در مورد رویکرد شبکه الجزیره در قبال گروه‌های مسلح به چشم می‌خورد، نفی وجود و نادیده گرفتن جنایت‌های جنگی آنها و در مقابل بزرگ‌نمایی و تحریف اخبار مربوط به اقدام‌های نیروهای دولتی است. در تأیید این ادعا، با شروع موج ناآرامی‌ها در سوریه و درگیری ارتش سوریه با گروه‌های مسلح در داخل این کشور، شبکه الجزیره در گزارشی در سایت خبری خود آورده است:

در حدود یک‌سال پیش مردم سوریه در خیابان‌های این کشور دست به راه‌پیمایی صلح‌آمیزی برای تغییر و دگرگونی‌های دموکراتیک زدند که این راه‌پیمایی‌ها با برخورد وحشیانه پلیس و نیروهای نظامی این کشور و کشتار مردم

همراه شد! دولت سوریه ادعا می‌کند که با گروه‌های تروریستی موجود در این کشور مقابله می‌کند اما شواهدی از وجود گروه‌های تروریستی در این کشور وجود نداشته و بی‌تردید رژیم بشار اسد در پی شکستن خط مقاومت مردم است. آیا برخورد مردم و نیروهای دولتی سوریه، قدرت‌های بزرگ را مجبور به دخالت در امور سوریه خواهد کرد؟ آیا کادر حکومتی رژیم سوریه و پشتیبانان علوی آن برای نجات خود و کشورشان بشار را قربانی خواهند کرد؟

الجزیره همچنین در خبر دیگری در این رابطه می‌نویسد: «دولت سوریه، گروه‌های خارجی از جمله القاعده را به وارد کردن اسلحه به این کشور متهم می‌کند، ولی این ادعاها در حالی است که خود سوریه با دادن سلاح به مجاهدین سلفی عراق، آنها را به مبارزه علیه شورشیان عراق هدایت می‌کند» (Phares, 2012).

مصادق دیگر این سیاست شبکه الجزیره، مربوط به انعکاس اخبار کشتار ددمنشانه مردم به‌خصوص زنان و کودکان در شهر هوله - یکی از خون‌بارترین جنایت‌ها علیه بشریت در تاریخ معاصر - است. در این رابطه شبکه الجزیره (۲۰۱۲) می‌آورد:

بی‌تردید مهم‌ترین مشخصه اعتراض‌های سوریه، خشونت‌آمیز بودن آنها است. اما گذشته از حمله و شلیک ارتش سوریه به مردم معترض، غیرنظامیان و مناطق مسکونی و همچنین اعدام‌های معترضان، مشخص‌ترین این اقدام‌ها مربوط به کشتار مردم هوله است. حوادث هوله از ۲۵ می ۲۰۱۲ شروع شد که در آن معترضان سوری با شعار «ما به زودی به دمشق می‌آییم»، به خیابان‌های این شهر آمدند، این اعتراض‌ها با واکنش نظامی ارتش سوریه به خاک و خون کشیده شد. در این میان ۱۰۰ غیرنظامی که نیمی از آنان کودکان بودند، کشته شدند. به گفته مقامات دولت سوریه، این جنایت‌ها توسط گروه‌های تروریستی صورت گرفته است؛ اما بر اساس گزارش‌های سازمان ملل، عامل این کشتارها، وابستگان دولت سوریه بوده‌اند.

همچنین این شبکه در گزارش دیگری در این مورد نوشت: «شورای امنیت سازمان ملل،

کشتار مردم و حمله به مناطق مسکونی در شهر هوله توسط ارتش سوریه به وسیلهٔ تانک‌ها و سلاح‌های سنگین را محکوم کرد.»

آنچه بیش از هر چیز در این اخبار به چشم می‌خورد، تلاش شبکهٔ الجزیره به انتساب وقوع کشتار هوله به دولت است و این در حالی است که هیچ سازمان بین‌المللی این امر را اعلام و تأیید نکرد. همچنین این تفکر که دولت سوریه لزومی برای کشتار مردم عادی، زنان و کودکان در این شهر کوچک و در نتیجه افزایش خصومت و فشارهای داخلی و بین‌المللی نداشته، دور از واقعیت نیست و لذا شبکهٔ الجزیره محور فشار ابزاری بر دولت سوریه را در این وادی دنبال می‌کند. مشخصاً دست داشتن گروه‌های مسلح در این حوادث به واقعیت نزدیک‌تر است.

شبکهٔ الجزیره در بیان مواضعش در قبال ارتش آزاد سوریه سعی داشته تا آنرا دارای بدنهٔ مردمی و صلح‌طلب و اهداف صلح‌جویانه نشان دهد؛ این شبکه (۲۰۱۱) در گزارشی در مورد ارتش آزاد سوریه نوشته است: «مهم‌ترین اهداف اعضای ارتش آزادی در ملحق شدن به آن، دفاع از مردم و پیشبرد موج انقلاب سوریه در وضعیتی صلح‌آمیز است.» الجزیره در گزارش دیگری در این زمینه می‌آورد: «بر اساس سخنان افراد ارتش آزاد سوریه، دلیل اینکه آنها ارتش ملی را ترک کرده و به ارتش آزاد پیوسته‌اند این است که آنها در لباس ارتش ملی مجبور به شلیک کردن به مردم غیرمسلح بودند.»

در چهارم دسامبر ۲۰۱۲، خبرگزاری رویترز گزارش کرد در حمله‌ای خمپاره‌ای در یک مدرسه در اردوگاه الوافدین در اطراف دمشق، ۲۸ دانش‌آموز و یک معلم کشته شدند. در سایت الجزیره این خبر به صورت کم اهمیت در ذیل خبری تحت عنوان: «ناتوپه استفادهٔ سوریه از سلاح‌های شیمیایی هشدار داده است» آمده و ضمناً تعداد کشته‌شدگان را به ۹۰ نفر تحریف کرد. الجزیره این خبر را به نقل از خبرگزاری سانای سوریه نقل کرده و آنرا به نقل از این خبرگزاری به شورشیان نسبت داده؛ ولی در عین حال تلویحاً اخبار این خبرگزاری را

غیرقابل اطمینان دانسته است؛ در حالی که اکثر منابع خبری این حادثه را به شورشیان سوریه منسوب کرده بودند.

همچنین در ۲۴ دسامبر ۲۰۱۲ شبکه الجزیره برای شریک نشان دادن چهره دولت سوریه گزارش کرد که در بمباران هوایی به یک ناوایی در شهرک حلفایا بیش از ۹۰ تن کشته و ده‌ها تن هم زخمی شدند؛ اما فیلم مستندی که تلویزیون سوریه از آنجا تهیه کرد داستان متفاوتی را حکایت می‌کند. احمد فرحات گزارشگر المنار گفت شبکه‌های خبری جهان از جمله شبکه الجزیره، تصاویری جعلی از برخی مناطق سوریه پخش می‌کنند که یکی از آنها، تصاویر مربوط به منطقه حلفایا در اطراف شهر حماه است. در این تصاویر هیچ اثری از حمله یا گودال ناشی از حمله هوایی مشاهده نمی‌شود. منابع خبری سوریه اعلام کردند اجساد که در این تصاویر نشان داده می‌شود مربوط به افراد مسلح مخالف سوری است که هنگام حمله به منطقه، توسط ارتش سوریه کشته شده‌اند. اما مخالفان با آغشته کردن نان به خون، سعی کردند ادعای خود را تصدیق کنند (واحد مرکزی خبر، ۱۳۹۱). در این راستا، گروه‌های مسلح در سوم ژانویه ۲۰۱۳ پمپ بنزینی را در حومه دمشق منفجر کردند و در این حادثه ۱۱ نفر کشته و ده‌ها نفر زخمی شدند. تمام شواهد، دلالت بر اقدام تروریستی مخالفان اسد داشت، ولی الجزیره (۲۰۱۳) ضمن کم اهمیت دادن عمق فاجعه اعلام کرد «تاکنون هیچ گروهی مسئولیت این انفجار را نپذیرفتند». در ادامه این جنایت‌ها، تروریست‌ها در ۱۶ ژانویه ۲۰۱۳ خوابگاهی را در حلب مورد حمله موشکی قرار دادند و طی آن ۸۳ دانشجو کشته شدند، الجزیره درباره علل این حادثه گفت: «طرفین (دولت سوریه و مخالفان دولت) یکدیگر را به عنوان عامل حادثه ملامت می‌کنند.»

در روز ۲۱ آگوست ۲۰۱۳، در اثر حمله شیمیایی به مناطق حومه شهر دمشق در منطقه‌ای به نام قوطه، تعدادی از غیرنظامیان و مردم سوریه کشته شدند. پس از این اتفاق و



پیش از بررسی بازرسان سازمان ملل برای شناسایی مسببان این حادثه، شبکه الجزیره در راستای سیاست رسانه‌ای خود و ضربه زدن به حیثیت دولت سوریه، بارها سعی کرده است تلویحاً نیروهای دولتی این کشور را مسبب این حمله معرفی کند. در این راستا شبکه الجزیره در گزارش‌های مختلف از کارشناسان ضد دولت سوریه دعوت کرده و ضمن انتساب حمله شیمیایی به دولت، ضرورت حمله نظامی تنبیهی علیه رژیم بشار اسد را توجیه کرده است. حتی در برنامه‌های تلویزیونی و سایت شبکه، مراکزی که احتمالاً مورد حمله نیروهای آمریکایی واقع می‌شوند مشخص کرده و به این ترتیب سعی کرده است افکار عمومی جهان را برای ضرورت تنبیه حکومت سوریه توجیه کند.

### مواضع شبکه الجزیره در قبال نقش‌آفرینی ایران در حل بحران سوریه

مواضع شبکه الجزیره نسبت به ایران و تلاش‌هایش برای حل بحران سوریه بدون دخالت کشورهای خارجی بیانگر آن است که حامیان و پشتیبانان این شبکه چندان از این تلاش‌ها و پیشنهادهای ایرانیان خشنود نیستند. ایران در کنفرانس‌ها و نشست‌های متعدد با تأکید بر خویشتن‌داری حکومت و مخالفان، همواره سعی کرده است برای حل بحران سوریه راه‌حلی صلح‌آمیز و در عین حال بدون دخالت نیروهای خارجی پیدا کند. اما شبکه الجزیره در چارچوب سیاست رسانه‌ای خود، همواره این طرح‌ها را جهت‌دار، بی‌فایده و ابزاری برای تأمین منافع جمهوری اسلامی ایران می‌پندارد و در نتیجه به تخطئه تلاش‌های ایران می‌پردازد. وقتی ایران در دسامبر ۲۰۱۲ طرح شش ماده‌ای برای حل و فصل بحران سوریه ارائه کرد، الجزیره آن‌را در ذیل خبر دیگر به‌عنوان یک خبر کم‌اهمیت و بی‌فایده این‌گونه مورد ارزیابی قرار داد: «ایران قبلاً هم ابتکارهایی ارائه کرده بود، ولی هیچ‌کدام از آنها با استقبال شورشیان مواجه نشد؛ زیرا ایران را متحد نزدیک اسد قلمداد می‌کنند...». در ادامه این خبر برای بی‌فایده نشان دادن طرح ایران به نقل از وزیر خارجه ایران گفت: «ایران هر

اقدامی را برای حفظ اسد در قدرت انجام می‌دهد.» همچنین در اثنای برگزاری اجلاس سران عدم‌تعهد در سال ۲۰۱۲ در تهران، ایران سعی داشت بحران سوریه را هم در دستور کار اجلاس قرار دهد. ولی در این مورد شبکه‌الجزیره می‌نویسد: «نشست عدم‌تعهد در تهران نتوانست به راه‌حلی برای حل بحران سوریه دست یابد.» همچنین این شبکه (۲۰۱۲) در گزارش دیگری در این زمینه آورده است:

تهران به‌جای حل بحران، تلاش می‌کند با ارائه کمک‌های مالی و نظامی به رژیم بشار اسد، هر طور شده جلوی سقوط رژیم بعث سوریه را بگیرد. ایران همچنین متوجه این موضوع است که سقوط رژیم اسد مقدمه‌ای برای حرکت خود مردم ایران در جهت براندازی حکومت خواهد بود (Brahimi & Joffe, 2012).

آنچه بیش از هر چیز در این گزارش‌ها خودنمایی می‌کند، هم‌محوری الجزیره با سیاست قطر و آمریکا در قبال سوریه است. این شبکه در این گزارش‌ها سعی کرده تا ایران را محکوم به ابقای نظام بشار اسد نشان داده و به افکارعمومی بینندگان خود این چنین القا کند که طرح صلح سوریه تنها در مشت آمریکا و متحدانش است و بس.

### نتیجه‌گیری

در عصری که انواع رسانه‌ها احاطه خود را بر سراسر عالم گسترانده‌اند، نقش شگفت‌انگیز رسانه‌های ماهواره‌ای و مجازی در تحولات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و حتی امنیتی انکارناپذیر است. فناوری رسانه به‌مثابه ابزاری در خدمت و علیه حکومت‌ها عمل می‌کند و از توانایی عظیمی در قالب‌سازی و جهت‌دهی به تصورها و اندیشه‌های انسان‌ها برخوردار است. رسانه‌های ماهواره‌ای و مدرن، فاصله‌های زمانی و مکانی را از بین برده‌اند و مرزهای فیزیکی را از اهمیت انداخته‌اند. بر همین اساس تسلط بر رسانه‌ها یک راهبرد اساسی برای پیشبرد اهداف سیاسی دولت‌ها محسوب می‌شود.

تحولات سیاسی در کشورهای عربی از سال ۲۰۱۳ را نیز می‌توان در راستای این

تأثیرپذیری از رسانه‌ها مورد بررسی قرار داد. رسانه‌ها با ایجاد انگیزه و تشویق احساسات مردمی می‌توانند آنها را به ضدیت با حکومت‌ها رهنمود و به‌منزله ابزار فشاری در جهت تأمین منافع حامیان آنها عمل کنند. آنچه در بازنمایی و چارچوب‌سازی حوادث سوریه توسط شبکه الجزیره مشاهده می‌کنیم در همین محور است. این شبکه در طول موج انقلاب مردمی مصر سعی کرد نسبتاً هویت یک رسانه بی‌طرف را حفظ کرده و محتاطانه عمل کند؛ اما با شروع ناآرامی‌ها و جنگ داخلی در سوریه تلاش کرد از هر ابزاری در جهت اهداف حامیان خود و برای ضربه زدن به نظام بشار اسد استفاده کند. این غول رسانه‌ای با هدف حمایت از شورشیان سوریه، استانداردهای روزنامه‌نگاری را زیر پا گذاشته و با کنار گذاشتن سیستم تعیین صحت و سقم اخبار و به‌جای گزارش‌های متقن، به افراد ناشناس و بعضاً ویدئوهای غیرمستند ارجاع کند. از منظر دولت قطر، سرنوشت سوریه مستقیماً در آینده سیاسی دوحه نقش دارد و این کشور به‌دلایل سیاسی، خواستار سقوط نظام سوریه است. مهم‌ترین دلیل این سیاست شبکه الجزیره در قبال حوادث سوریه که در اخبار منتشره از آن نیز به وفور به چشم می‌خورد آن است که، کشور قطر در کنار عربستان، متحد استراتژیک ایالات متحده در منطقه به‌حساب می‌آید و لذا این امر که محور حرکت الجزیره متفاوت با سیاست‌های دولت قطر و شخص حمد بن خلیفه آل‌ثانی، امیر سابق قطر و حامی مالی و مؤسس این شبکه باشد، دور از عقلانیت است. همان‌طور که تحلیل محتوای گزارش‌های آن در قبال سوریه چنین ادعایی را تأیید می‌کند. به قول هوراسیسو کالدرون (۲۰۱۲)، کارشناس آرژانتینی، الجزیره، وزارت تبلیغات امیر قطر است و همان روشی را در بحران سوریه در پیش گرفته است که ژوزف گوبلز وزیر تبلیغات هیتلر در جنگ جهانی دوم ایفا می‌کرد.

## منابع و مأخذ

## الف. منابع فارسی

- رضایی بایدر، محمدرضا، (۱۳۸۲). «بررسی نقش رسانه‌ها در آموزش مهارت‌های شهروندی و رفتارهای مدنی». فصلنامه پژوهش و سنجش صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، تهران: شماره ۳۳.
- سلطانی فر، محمد، (۱۳۹۰). «رسانه‌های قطر و عربستان، نقش و تأثیر آن در دگرگونی‌های خاورمیانه». مرکز مطالعات بین‌المللی صلح IPSC، [دسترسی در ۹۱/۳/۵] در سایت: <http://www.peace.ipsc.org/fa>
- فارن پالسی، (۲۰۱۲). «سوریه الجزیره را ساقط کرد!». مترجم حامد نعمت‌اللهی، پنجر. سال چهارم، شماره ۱۴۷.
- فرقانی، محمدمهدی و علیرضا نیکخواه‌ابیانه، (۱۳۹۲). «پوشش خبری رویدادهای دو کشور بحرین و سوریه در سایت فارسی شبکه العالم». *مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، سال چهاردهم، شماره بیست و دوم.
- گیوریان، محسن و دیگران، (۱۳۸۴). *تصمیم‌گیری خط‌مشی دولتی*. تهران: یکان.
- مختاری، محمدعلی، (۱۳۸۸). «رسانه و جهت‌گیری افکار عمومی در تصمیم‌گیری عمومی». *کتاب ماه علوم اجتماعی*. شماره ۲۴.
- واحدمرکزی خبر (۱۳۹۱/۱۰/۵). «تلویزیون سوریه تصاویر دروغین برخی شبکه‌های خبری را فاش کرد». در: <http://www.khabaronline.ir/detail/266034/World/middle-east>

## ب. منابع انگلیسی

- Adsera Alicia and Others, (March 2003). "Are You Being Served? Political Accountability and Governmental Performance". *Journal of Law, Economy and Organization*, No. 2.
- Al-Abdeh, Malik, (2012). "The Media War in Syria". *Majala Magazine*. Archive Article 55234370, Saudi Research and Marketing Group, at: <http://www.majallah.com/eng/2012/10/article55234370>
- Albunni, Anwar, (2006). "Six Detained in Syria Crackdown". *Aljazeera*. [Accessed on 16 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/Archives/2006/05/20084915658444464.html>
- Aljazeera, (1 May 2013). "US seas Evidence of Chemical Arms in Syria". [Accessed on 22 Sep. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/news/americas/2013/04/201343015944588818.html>
- Aljazeera, (16 Jan. 2013). "Dozens killed in Aleppo University blasts". [Accessed on 16 Jan. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/01/2013115135151522535.html>
- Aljazeera (4 Jan. 2013). "deadly car bomb strikes Damascus fuel station". [Accessed on 5 Jan. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/01/201311445611225285.html>

Aljazeera, (24 Dec. 2012). "**Air strike on Syria bakery kills dozens**". [Accessed on 26 Dec. 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/201212231694893146.html>

Aljazeera, (16 Dec. 2012). "**Syria VP says neither side can win war**". [Accessed on 16 Dec. 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012121620915125592.html>

Aljazeera, (4 Dec 2012). "**NATO warns Syria against chemical weapons use**". [Accessed on 6 Dec 2012], t: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/201212141462239689.html>

Aljazeera, (13 March 2012). "**Saving Syria**". [Accessed on 2 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2012/03/20123138539834225.html>

Aljazeera, (25 March 2012). "**As Global and Regional Powers Fight their Own Battles, Syria's Revolutions Succeed before the Country Fall apart**". [Accessed on 20 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/empire/2012/03/20123221283837888.html>

Aljazeera, (28 May 2012). "**UN Condemns Syria over Houla Massacre**". [Accessed on 20 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/2012527213720286129.html>

Aljazeera, (14 June 2012). "**Annan Warns of All-out war in Syria**", [Accessed on 15 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/20126211465451120204.html>

Aljazeera (28 June 2012), "**Kofi Annan Proposes Syria Unity Government**". [Accessed on 15 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/Middleeast/2012/06/2012628423300508.html>

Aljazeera, (16 August 2012). "**What Happened in Houla?**". [Accessed on 15 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/peopleand power/2012/08/201281514382151960.html>

Aljazeera, (19 August 2012). "**Can LakhdarBrahimi End the Syrian Conflict**". [Accessed on 21 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2012/08/20128194722163546.html>

Aljazeera, (29 June 2012). "**Syrian Opposition Skeptical of New Annan's Plan**". [Accessed on 14 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/201262817158947278.html>

Aljazeera, (28 June 2012). "**Kofi Annan Proposes Syria Unity Government**". [Accessed on 15 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/Middleeast/2012/06/2012628423300508.html>

Aljazeera, (25 March 2012). "**As Global and Regional Powers Fight their Own Battles, Syria's Revolutions Succeed before the Country Fall apart**". at: <http://www.aljazeera.com/programmes/empire/2012/03/201232212838378880.html>

Aljazeera (17 August 2006). "**Al-Hariri: Syria worse than Israel**". at: <http://www.aljazeera.com/archive/2006/08/2008410135332807754.html>

Aljazeera, (10 Sep. 2013). "**Why Intervene In Syria**". at: [http://www.aljazeera.com/Services/Search/?q=2011391055425440503&s=as\\_q&r=15&o=any&t=r](http://www.aljazeera.com/Services/Search/?q=2011391055425440503&s=as_q&r=15&o=any&t=r)

Aljazeera, (1 Sep. 2012). "**Iran urges non-aligned nations role in Syria**". at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/08/2012831202943830728.html>

Aljazeera, (24 July 2004). "**Amnesty urges Syria to free detainees**". at: <http://www.aljazeera.com/archive/2004/07/200849131114186441.html>

Aljazeera, (20 September 2012). "**Beyond Insulting the Prophet: Defying Hypo Crisis East and West**". [Accessed on 20 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/09/201292063638169981.html>

Aljazeera, (26 September 2012). "**Arabs Must Intervene in Syria**". [Accessed on 14 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/americans/2012/09/201292945421649378.html>

Aljazeera, (11 September 2012). "**Will Syria give up its chemical weapons?**". [Accessed on 22 Sep. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2013/09/201391055425440503.html>

Aljazeera, (24 August 2012). "**Russia says no Chemical Weapons Use in Syria**". [Accessed on 22 Sep. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/08/201282445730483199.html>

Aljazeera, (27 November 2011). "**Free Syrian Army Vows to Protect Civilians**". [Accessed on 15 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/20111126134418367663.html>

Aljazeera, (02 December 2011). "**Ranks of Free Army Gaining Strength**". [Accessed on 12 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/12/20111226171260898.html>

- Aljazeera, (26 February 2011). "**Libya: A media Black hole**". [Accessed on 20 April 2012] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/listeningpost/2011/02/2011226111327860400.html>
- Aljazeera, (14 February 2011). "**Egypt's Revolution**". [Accessed on 12 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/01/2011112515334871490.html>
- Aljazeera, (02 February 2011). "**Syria: A Kingdom of Silence**". [Accessed on 22 Sep. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/indepth/2011/02/201129103121562395.html>
- Aljazeera, (02 February 2011). "**The Arab World's 1989 Revolution**". [Accessed on 12 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/focus/2011/02/201121165427186924.html>
- Brahimi, Alia & George Joffe (2012). "**The Dilemma for Syrian Neighbors**". *Aljazeera*, [Accessed on 14 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/02/201222613517197680.html>
- Calderon, Horacio (2012). "**Análisis Sobre Los ataques en Noruega, y La Situación en Libia y Siria**". *La Historiaparalela*, [Accessed on 20 Nov 2012] at: <http://www.lahistoriaparalela.com.ar/categoria/horacio-calderon>
- Carney, Steven P. (2007). "**This Is Aljazeera**". [Accessed on 12 November 2012] at: <http://www.jiowc.osis.gov/publications/IOsphere/index.cfm>
- Cissel, Margaret, (2012). "**Media Framing: A Comprative Content Analysis On Media Stream and Alternative News Coverage of Occupy Wall Street**". *The Elon Journal of Undereducated Researching Communications*. Vol.3, No.1.
- De Vreese, Claus H. (2005). "**News Framing: Theory and Typology**". *Information Design Journal + Document Design* 13(1), John Benjamins Publishing Company.
- El-Nawawy, Mohammed, (April 2008). "**Mediating Conflict-Aljazeera English and the Possibility of a Conciliatory Media**". *the Business school for the world Inside*.
- El-Nawawy, Mohammed and Adel Iskandar, (2003). "**Aljazeera: The Story of The Network Is Rattling Governments & Redefining Modern Journalism**". *Communication Journal*, chapter 4.
- Fisher, Alan, (2011). "**The Arab spring, social media and Aljazeera**". [Accessed on 12 Nov 2012] at: <http://www.scribd.com/Alan-Fisher-1/d/64536537.The-Arab-Spring-social-Media-amp-A1-jazeera> . Ghabbian, Najib (, January 2008). "**Aljazeera Coverage of Syrian Politics**". *Newsletter Media*.
- Hall, Stuart & Sut Jhally, (2005). "**Representation & The Media**". Media Education. Foundation, Transcrip-Hallahan, Krik, (1999). "**Seven Models of Framing: Implications for Public Relations**". *Journal of Public Relations Research*, 11(3), Lawrence Erlbaum Association, Inc.
- Hill, Evan, (2012). "**Voice From Tahrir Square**". *Aljazeera*, [Accessed on 14 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/01/2012125722925732.html>
- Howard, Philip N. and others, (2011). "**Opening Closed Regimes: What Was the Role of Social media During the Arab Spring?**". *Project on Information Technology and political Islam*. University of Washington.
- Kemal, Lale, (2012). "**How Real is Syria's Chemical Weapons Threat?**". *Aljazeera*, [Accessed on 22 Sep. 2013] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidesyria/2012/12/20121298055927718.html>
- Khatib, Lina, (2013). "**Qatar's Foreign Policy: The Limits of Pragmatism**". *International Affairs*. 89:2, Blackwell Publishing Ltd.
- Lubrano, A. (1997). "**The Telegraph: How Technology Innovation caused social change**". New York: Garland Publishing, Inc.
- Mack, David, (2012). "**Is Lakhdar Brahimi the Man for the Syria Job?**". *Aljazeera*, [Accessed on 14 Nov. 2012] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidesyria/2012/09/201291684923304202.html>
- Macleod, Hugh, (2011). "**Assad Announced Himself Dictator**". *Aljazeera*, [Accessed On 16 Nov. 2012] at: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/03/2011331134947323374.html>

- Miles, Hugh, (8 February 2011). "**The Aljazeera Effect**". *Foreign Policy*, [Accessed on 15 Nov 2012] at: [http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/08/the\\_al\\_jazeera\\_effect](http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/08/the_al_jazeera_effect)
- Phares, Walid, (2012). "**Is Syria Being Hijacked?**". *Aljazeera*, [Accessed on 2 Nov 2012] at: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidesyria/2012/02/20122196123573363.html>
- Stafford, Roy & Gill Branston, (2010). "**The Media Student's Book**". Routledge.
- Steinberg, Guido, (March 2012). "**Qatar and Arab Spring; A Support for Islamists and New Anti-Syrian Policy**". *German Institute for International and security Affairs*. Berlin.
- Trombetta, Lorenzo, (2012). "**Altering Courses in Unknown Waters: Interaction Between Traditional and New Media During the First Months of the Syrian Uprising**". *Global Media Journal*, Vol.2, No.1.
- Zambelis, Chris, (2012). "**Information Wars: Assessing the Social Media Battlefield in Syria**". *Combating Terrorism center*. 22 August.

Archive of SID